

Karma Eğitime İlişkin İhsan Sungu'nun Görüşleri ve Çeviri Yazıları Üzerine Değerlendirme

S. Tunay KAMER¹

Öz

İhsan Sungu, Türk eğitim tarihi incelendiğinde II. Meşrutiyet dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitime yön vermiş önemli şahsiyetlerden biridir. 42 yılı aşkın bir süre öğretmen, müdür ve müsteşar olarak eğitim kademelerinin her aşamasında görev almış ve eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasına yaptığı çalışmaları ile de katkıda bulunmuştur. İhsan Sungu ile ilgili birçok çalışma olmasına rağmen karma eğitimle ilgili görüş ve eserlerini değerlendiren bir çalışma görülmemiştir. İhsan Sungu da dönemin eğitimcileri gibi karma eğitim tartışmalarına katılmıştır. Bu çalışmada İhsan Sungu ve karma eğitim ilişkisi karma eğitimle ilgili görüşleri ve karma eğitimle ilgili eserleri olmak üzere iki alt başlık altında ele alınmıştır. Tarihsel araştırma niteliğinde olan bu çalışmada İhsan Sungu'nun karma eğitimle ilgili görüşleri gazetelere verdiği beyanatları ile toplantı ve kongrelerdeki konuşmalarından elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre *Hakimiyet-i Milliye* gazetesine verdiği beyanatta karma eğitime ait net bir görüş ifade etmemiştir. 1930 yılında katıldığı kongrede İhsan Bey, liselerde karma eğitimin uygulanmasına karşı çıkmış diğer okullarda uygulanırken de bazı düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunmuştur. Çevirileri ise Mayıs 1924 tarihli *Muallimler Mecmuası*'nın 21. sayısında yayınlanmıştır. Çevirideki üç makalenin birisi, Amerika'da 1911 tarihinde yayınlanmış olan "Cyclopaedia of Education" adlı eserin ikinci cildindeki 43-46 sayfalar arasındaki "muhtelit terbiye" adlı yazıdır. Diğerleri ise yine aynı eserde 46-47 sayfalarda yer alan "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" adlı yazıdır. Üçüncü yazı ise 1911 tarihinde İngiltere'de yayınlanan "The Teacher's Encyclopaedia" adlı eserin üçüncü cildindeki 147-157 sayfalar arasındaki "muhtelit terbiye" adlı karma eğitime dair olan kısımdır. İhsan Bey'in çevirdiği makaleler incelendiğinde karma eğitimle ilgili net bir görüşün olmadığı görülmektedir. Bu da İhsan Bey'in karma eğitim tartışmalarına net bir görüş bildirmek yerine diğer ülkelerde yapılan uygulamaları ve bilimsel incelemeleri ortaya koymayı amaçladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İhsan Sungu, karma eğitim, Türk eğitim tarihi, çeviri eser

Abstract

When the history of Turkish education is examined, Ihsan Sungu is among the important figures relating education between the II. Constitutional period and the first years of the Republic. Ihsan Sungu has been a teacher, director and undersecretary for more than 42 years at all levels of education and training. He also contributed to restructure of the Turkish education system. As far as the other educators of the era, Ihsan Sungu also participated in coeducation debates. This study aimed to present Ihsan Sungu's views on coeducation and his works related to coeducation. Data were collected from the newspapers that include his statements to the journalists and speeches at meetings and congresses. According to research findings, the interview in *Hakimiyet-i Milliye* newspaper did not express a clear view of Ihsan Sungu relating coeducation. Ihsan Bey opposed to the implementation of coeducation in high school in the congress he attended in 1930. He argued that some regulations should be made while applying to other schools. Ihsan Sungu translated three articles into Ottoman Turkish language in 1924 and the translated articles were published in the 21st volume of the *Muallimler Mecmuası* in May 1924. When the references of the original articles has been examined, the first one titled "muhtelit terbiye" (coeducation) published in the second volume of the book "Cyclopaedia of Education" (on pages 43-46) in 1911 in USA. The second one was also published in the same book on pages 46-47 and titled "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" (the hygiene of the coeducation). The third article titled as "muhtelit terbiye" (coeducation) and published in the third volume of "Teacher's Encyclopaedia" in England (pages 147-157, year 1911). When the articles translated by İhsan Bey are examined, it is seen that there is no clear opinion about the coeducation. These articles are mostly in the form of situational, favorable and unfavorable views. This suggests that Ihsan Bey, instead of giving his point of view about coeducation, aimed to reveal practices and scientific studies about coeducation in other countries.

Keywords: İhsan Sungu, coeducation, History of Turkish education, translations

¹ Yrd. Doç. Dr., Kastamanou Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, tunaykamer@gmail.com

GİRİŞ

Türk eğitim tarihi incelendiğinde eğitime yön vermiş önemli şahsiyetler vardır. Bu şahsiyetlerden İhsan Sungu, Darümuallimin Tatbikat Mektebi müdürlüğü, Darümuallimin-i Aliye müdürlüğü, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği ve başkanlığı, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu üyelikleri, Milli Eğitim Bakanlığı müsteşarlığı gibi görevlerle eğitim sistemimize önemli katkılar yapmıştır

İhsan Bey, 1883 yılında Trablusşam'da doğmuştur. Başarılarla dolu bir öğrencilik hayatı geçirmiştir. 27 Kasım 1898'de Diyarbakır Mülkiye İdadisi'nden aliyy-ül-a'lâ (pekiyi), 14 Ekim 1901'de Mercan Mülkiye İdadisini aliyy-ül-a'lâ derecesiyle bitirmiş ve 1904 yılında Mekteb-i Mülkiye'den birincilikle mezun olmuştur. Nisan 1907'de Washington Büyükelçiliği 3. Kâtipliği'ne atanmıştır. 1909 yılında İstanbul'a dönmüş ve Darümuallimin de öğretmenliğe başlamıştır². Darümuallimin ve Tatbikat Mektebi müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. Bir dönem Darümuallimat'ta tatbikat öğretmenliği yapmıştır. 1926'da Milli Talim ve Terbiye Heyeti üyeliğine, 9 Şubat 1930'da Milli Talim ve Terbiye Heyeti başkanlığına atanmıştır. 1932 yılından itibaren İhsan Bey, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu üyesi olmuştur. 1939-1946 yılları arasında Maarif Vekâleti Müsteşarlığını yürütmüştür. 11 Nisan 1946'da 63 yaşında iken, Ankara'da vefat etmiştir. (Çağatay, 1987; Ata, 2003; Ovat, 2003; Ata, 2014)

Karma eğitim, Türk eğitim tarihinin önemli konularından birisidir. Tarihsel süreçte örneğin, Osmanlı Devleti'nde genel itibariyle kızlar sadece ilkokula gidebildiği için karma eğitim bir sorun olmamıştır. Avrupa tarzındaki kurulan okullar erkekler ve kızlar için ayrı ayrı yapılmıştır. Kız Rüşdiyesi, Kız İdadisi, Kız Sultanisi, İnas Darülfünûnu gibi kızlara özel okullar vardır. Darülfünunda kızların erkeklerle birlikte eğitim alması tartışmasıyla gündeme gelen karma eğitim uygulamaları, 1921 Maarif Kongresi sonrası, 1924 yılında Tekirdağ'da kızların erkek lisesine kayıt olmak istemeleri, 1930 Maarif Eminleri Kongresi'nde liselerde karma eğitimin yapılması tartışmaları, 1940 yılından sonra Köy Enstitülerindeki uygulamalarla gündeme gelmiştir (Kamer, 2013).

II. Meşrutiyet dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim hayatına önemli katkılar yapmış olan İhsan Sungu'nun hayatı, eğitimciliği ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı dönemini ele alan önemli çalışmalar mevcuttur (Çankaya, 1968; Çağatay, 1987; Ata, 2003; Ovat, 2003; Gündüz, 2009; Binbaşoğlu, 2009; Önal ve Kaya, 2009; Köksal, 2013, Ata, 2014). Fakat bu çalışmalarda İhsan Sungu'nun karma eğitime ilişkin görüşlerine yer verilmediği görülmüştür. Bu çalışmada Türk eğitim hayatına önemli katkılar yapmış olan İhsan Sungu'nun karma eğitimle ilgili görüşlerine ve eserlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, II. Meşrutiyet dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitime yön vermiş önemli şahsiyetlerden biri İhsan Sungu'nun karma eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İhsan Sungu katıldığı etkinliklerdeki konuşmalarında ve verdiği röportajlarda karma eğitimle ilgili neler söylemiştir?

2. Karma eğitimle ilgili eserleri var mıdır?

---

² İhsan Bey mülkiyeyi bitirdikten sonra kaymakam, vali ya da diplomat olarak çalışmak yerine öğretmenliği meslek olarak seçmiştir. Akyüz (1983), bu durumla ilgili II. Abdülhamit ve II. Meşrutiyet dönemlerinde birçok mülkiye mezununun kaymakam, vali veya diplomat olmak yerine, öğretmenliği daha cazip bulduklarını ifade etmiş ve bu durumu da üç nedene bağlamıştır. Birincisi, mahallin en yüksek mülki amiri olarak eğitim işlerinin onların görevleri ve denetimi altında olması, ikincisi; II. Abdülhamit döneminde mezunlara maarif müdürlüğü verilmesi ve mezunların doğrudan buralara atanması, üçüncüsü; Mülkiye Mektebinin yarım yüzyıl ülkenin en önemli yükseköğretim kurumu özelliği ile bir sosyal sorun olarak eğitim sorunlarında söz sahibi olmasıdır. Bu konuda Emrullah Bey ve Satı Bey'in en güzel örnekler olduğunu ifade etmektedir (Akyüz, 1983).

YÖNTEM

Bu çalışmada İhsan Sungu'nun karma eğitime ilişkin görüşlerini ortaya koymak için tarihsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarih ve doküman araştırmaları gündeme ve geleceğe ışık tutmada ve tahmin etmede geçmişi kullanır ve aynı zamanda geçmiş olguları açıklamada gündemden yararlanır, gündemdeki sorunların çözümünde geçmişi araştırır (Hill ve Kerber, 1967; Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Tarihsel araştırma bir kişiyi, bir grubu, bir fikri, bir kurumu ya da bir dönemi inceleyebilir; ancak bu öğelerin hiçbiri birbirinden ayrı düşünülemez (Best, 1970). Tarihi yöntemin sadece tarihçiler tarafından kullanılabilceğini düşünmek hatalıdır. Çünkü bir olayı tarihi yönden incelemek; bir tarihi oluşu herhangi bir disiplinle ilişkisi yönünden ele alıp araştırmak ve problemlerin çözümüne esas olacak kanıtları aramak diğer disiplinlerde çalışanlar içinde mümkündür.

İhsan Sungu'nun karma eğitimle ilgili görüşleri incelenirken tarihsel yöntem içinde yer alan doküman analizi (belgesel tarama) tekniği kullanılmıştır. Yazılı dokümanlar geçmiş hakkında bize bilmediğimiz pek çok şeyi sunan çok değerli bilgi kaynaklarıdır (Karasar, 2006). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın veri kaynakları; İhsan Sungu'nun yazmış olduğu eserler, röportajları ve katıldığı etkinliklerdeki konuşmaları ile İhsan Sungu ile ilgili yazılan eserlerdir.

BULGULAR VE YORUM

İhsan Sungu da dönemin aydınları gibi karma eğitim tartışmalarına katılmıştır. İhsan Sungu ve karma eğitim ilişkisi karma eğitimle ilgili görüşleri ve karma eğitimle ilgili eserleri olmak üzere iki alt başlık altında ele alınmıştır.

Karma eğitimle ilgili görüşleri

İhsan Sungu'nun karma eğitime ilişkin görüşleri 1923 yılında *Hâkimiyet-i Millîye* gazetesine verdiği röportajda ve 1930 yılında düzenlenen Türkiye Maarif Eminleri ve Müfettişi Umumilerinin Kongresi'ndeki konuşmalarında yer almaktadır.

Bunlardan ilki olan *Hakimiyet-i Milliye* gazetesindeki görüşleri kendisine sorulan sorulara vermiş olduğu cevaplar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Heyet-i İlmiye toplantılarına katılan 40 eğitimciye o zamanki Türk eğitiminin sorunları hakkında on dört soru sorup cevaplarını *Hâkimiyet-i Millîye* gazetesi 2-9 Ağustos 1923 tarihleri arasında yayınlamıştır. Bu 14 sorunun dokuzuncu ve onuncu soruları karma eğitim ve kadın eğitimiyle ilgili sorulardır. Bu sorular ise "*Kadın ve erkeğin öğreniminin aynı esas çerçevesinde mi uygulanmasına taraftarsınız?*" ve "*Kadınların, bilim ve kültürdeki yeri ve geleceğini nasıl görüyorsunuz?*" sorularıdır. Bu iki soruya verilen cevaplar *Hâkimiyet-i Millîye* gazetesinin 7 Ağustos 1923 tarihli sayısında yayınlanmıştır. Bu sorulara cevap verenler arasında Selim Sırrı (Tarcan), Ali Haydar (Taner), Abdülfeyyaz Tefvik, Mustafa Rahmi (Balaban), Faik, Ahmet Hilmi (Yolaç), Ali Rıza, İhsan (Sungu), İbrahim Alaeddin (Gövsâ), Hasan Fehmi, Ali Sami, Avni (Başman), Nafi Atuf (Kansu) gibi dönemin önemli eğitimcileri vardır. Bu sorulara verilen cevaplara göre karma eğitim ile ilgili olarak eğitimcilerin görüşlerine bakıldığında kadın ve erkeklerin bir arada karma olarak eğitilmeleri hususunda görüşler değişiklik göstermektedir. Çoğunluk karma eğitimden yana, bazıları bir kademeye kadar karma eğitime taraftar, bazıları da kadınların eğitimine değer verilmesini ancak kadınların kendi okullarında okumalarını istemektedirler. Örneğin Avni Bey ve Nafi Atuf karma eğitimin uygulanmasına taraftar olduklarını, İbrahim Alaeddin Bey ve Faik Bey ise karşı çıktıklarını açıkça beyan etmişlerdir. Eğitimciler kadınla erkeğin ders programlarının farklı olması konusunda çoğunlukla hem fikirdirler. Çünkü her kız öğrencinin Darülfünuna gitmeyeceğini ve de annelik ile ilgili bazı derslerin alınması gerektiğini dile getirmişlerdir (*Hâkimiyet-i Millîye*, 7 Ağustos 1923).

İhsan Bey'in "Kadın ve erkeğin öğreniminin aynı esas çerçevesinde mi uygulanmasına taraftarsınız?" ve "Kadınların, bilim ve kültürdeki yeri ve geleceğini nasıl görüyorsunuz?" sorularına verdiği cevaplar ise şu şekildedir (Hâkimiyet-i Milliye, 7 Ağustos 1923): "9- Kadınlar için iptidaiden aliye kadar tahsil mertebelerinin hepsi için açık bulundurulmasına, yalnız programlarda kadınların hususiyetinin nazar-ı dikkate alınmasına taraftarım. 10- Türk kadını irfan sahasında pek yüksek bir istikbale namzet görüyorum. Bilhassa çocuk terbiyesi sahasında Türk kadınına namütenahi vazifeler tevcih ediyor."

İhsan Bey'in *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinin sorduğu 9. ve 10. sorulara verdiği cevaplarda da görüldüğü üzere dönemin diğer eğitimcilerin aksine karma eğitim konusunda bir açıklamada bulunmamıştır. Verdiği cevapta İhsan Bey, kadınlar için de ilkokuldan, üniversiteye kadar bütün tahsil derecelerinin hepsinin açık bulundurulması, yalnız programlarda kadınların hususiyetlerine dikkate alınması gerektiğini, özellikle Türk kadınına çocuk eğitimi alanında sonsuz görevler düştüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla karma eğitimin okula devam boyutuna vurgu yapmıştır.

İhsan Sungu'nun karma eğitime ilişkin görüşlerini *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde cevapladığı sorulardan sonra Türkiye Maarif Eminleri ve Müfettişi Umumilerinin Kongresi'nde yapmış olduğu konuşmalarda görmekteyiz. Türkiye Maarif Eminleri ve Müfettişi Umumilerinin Kongresi 15 Temmuz 1930 Salı günü, Kız Lisesi konferans salonunda saat 15.00 de başlamıştır. Kongrede tartışılan konulardan biri de liselerde karma eğitimin uygulanıp uygulanmamasıyla ilgilidir. Kongrede yapılan tartışmalar Maarif Vekâleti Mecmuasının 19. sayısında yayınlanmıştır. Dergideki bilgilere göre İhsan (Sungu) Bey, Selim Sırrı Bey, Ali Rıza Bey, A. Hilmi Bey, Münif Kemal Bey ve Celil Beyden oluşan komisyonun hazırladığı 16 numaralı proje karma eğitim hakkındadır. Komisyonun hazırladığı rapor şöyledir (Maarif Vekâleti Mecmuası, 1930):

"Muhtelit tedrisatın liselere teşmiline komisyonumuz taraftar değildir. Orta mekteplerde kat'i zaruret olduğu takdirde muhtelit tedrisata cevaz verilebilir. Fakat bunun için de mekteplerde hususi tertibat alınmalıdır. Ve her şeyden evvel mektep binası ve bahçeleri bu nevi tertibatı almağa müsait bulunmalıdır. Hatıra gelen tertibat şunlardır:

A) Mümkün olan yerde teneffüshaneler, bahçeler ayrılmalıdır.

B) Muhtelit orta mektepler kuvvetli talim ve idare unsurları ile teçhiz edilmelidir.

C) Bu kabil mekteplerde münhal ders bulunmamalıdır.

D) Bu mekteplerde müdür erkek ise muavinin kadın, müdür kadın ise muavinin erkek olması tercihe şayandır.

E) Muhtelit mekteplerde çocukların terbiyeveî ve sihhî vaziyeti tetkik olunmalıdır.

F) Muhtelit tedrisat için lazım gelen rehber yazılmalıdır."

Rapordan da anlaşılacağı üzere komisyon üyeleri liselerde karma eğitimin uygulanmasına karşı çıkmaktadırlar. Ortaokullarda mecbur kalındığında karma eğitimin uygulanabileceğini fakat okul idarecilerinin cinsiyetlerine dikkat edilmesi, okul ortamının karma eğitime uygun olarak düzenlenmesi, bir rehber hazırlanması gibi bazı düzenlemelerin yapılması gerektiğini önermişlerdir.

Komisyon üyelerinin dile getirdiği karma eğitimin olumsuzluklarından en az etkilenmek için bazı önlemlerin alınması görüşü kongrede yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Örneğin bunun için dersliklerin ayrı olması, kız ve erkekler için ayrı bahçelerin olması, ayrı saatlerde okula girip çıkılması, müdürlerin bu konuda daha yetkin kişiler olması gibi öneriler sıklıkla dile getirilmiştir. Örneğin Celil Bey karma eğitim yapılan okullarda kadın öğretmenlerin mümkün olduğu kadar çok olması gerektiğini ve gerekli yerlerde eğitim heyetlerinin de yapılmasını, İhsan Bey de karma eğitime geçilmeden önce okulun ve bölgenin buna hazırlanması gerektiğini söylemişlerdir. Fakat Habib Bey ve Fuat Bey bu gibi önlemlerin yasal bir çerçevede yapılmasını hatta bunun için Bakanlığın ya da Talim ve Terbiye Dairesinin bir program veya talimatname hazırlanmasını önermişlerdir (Maarif Vekâleti Mecmuası, 1930).

Kongredeki liselerde karma eğitim uygulanmasına ilişkin tartışmalarda İhsan Bey şunları söylemiştir: “Muhtelit tedrisat için elzem olan şeraiti haiz olmayan mekteplerde bu usulün tatbikine bende taraftar değilim. Gezdiğim bazı mekteplerde bu usulün çok fena şerait altında tatbik edildiğine şahit oldum. Mektep idare ve talim heyetlerinin her şeyden evvel buldukları mektepleri çocuklarımız için salim bir muhit haline getirmeleri muhtelit tedrisat usulünü bir mektepte tatbik başlamadan evvel o mektebin lazım gelen şeraiti haiz olup olmadığına dikkat etmeleri lazımdır.” (Maarif Vekâleti Mecmuası, 1930). İhsan Bey’in konuşmasında da görüleceği üzere karma eğitime taraftar olmadığını açıkça dile getirmiştir. Bir okulda karma eğitimin uygulanması için okulun bu duruma hazır hale getirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

Karma eğitim ile ilgili eserleri

Karma eğitim ile ilgili eserler kapsamında çeviri eserler değerlendirilmiştir. Dönemin aydınları karma eğitim tartışmalarına yapmış olduğu çevirilerle de katılmışlardır. Bunlardan biri de İhsan Bey’dir. İhsan Bey’in çeviri eserlerine bakıldığında karma eğitim yanında çeşitli derslerin eğitimi, John Dewey’in görüşleri, eğitimde kültür, okuma ile ilgili konularda da çeviri yaptığı görülmektedir (Ata, 2014).

Karma eğitimle ilgili Mayıs 1924 tarihli *Muallimler Mecmuası*’nın 21. sayısında yayınlanan İstanbul Darülmüallimin Müdürü İhsan Bey tarafından tercüme edilen yazılar bulunmaktadır. Üç makalenin birisi, Amerika’da 1911 tarihinde yayınlanmış olan “Cyclopaedia of Education” adlı eserin ikinci cildindeki 43-46 sayfalar arasındaki “muhtelit terbiye” adlı yazıdır. Diğeri ise yine aynı eserde 46-47 sayfalarda yer alan “Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası” adlı yazıdır. Üçüncü yazı ise 1911 tarihinde İngiltere’de yayınlanan “The Teacher’s Encyclopaedia” adlı eserin üçüncü cildindeki 147-157 sayfalar arasındaki “muhtelit terbiye” adlı karma eğitime dair olan kısımdır.

İhsan Bey’in ilk çevirisi “muhtelit terbiye” adlı yazıdır. Amerika’da 1911 tarihinde yayınlanmış olan “Encyclopaedia of Education” adlı eserin ikinci cildindeki 43-46 sayfalar arasındaki “muhtelit terbiye” adlı yazının yazarları New York Kolombiya Üniversitesi eğitim sosyoloğu David Seneden ile Adolf Koleji felsefe ve eğitim öğretmeni Ernest Handerson’dur.

Yazıda öncelikli olarak karma eğitimin nasıl meydana geldiği anlatılmaktadır. Konuyla ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: “Tarihi nokta-i nazardan halk terbiyesi ol emirde erkek çocuklar için başlamış, kızların terbiyesi tali derecede ad olunmuş, daha doğrusu onların terbiyesi aile ile kiliseye bırakılmıştır. Bunun neticesi olarak ilk kolejler ilk tali mektepler ve akademiler erkek çocuklar için tesis olunmuştur. Bunun bir misalini Almanya’da görüyoruz. Orada kızlar için cimnasyumlar küşadı daha pek yakın bir zamanda başlamıştır. On dokuzuncu asrın bidayetlerinde Amerika mekteplerine kızların devamı hoş görülüyordu. Bunun için umumi terbiyeden kızlarında erkekler gibi istifade hakkına malik oldukları tasdik edilince ortada yalnız erkek mektepleri mevcut olduğu görüldü ve kızların terbiyesini temin için ekseri muhtelit tedrisata müracaat mecburiyeti hasıl oldu. Bu zaruretin neticesi olarak kızlar, tedricen hemen her derecedeki mekteplere kendilerini kabul ettirmeye başladılar. Bilhassa on dokuzuncu asrın son senelerinde bu cereyan, şiddet kesb etti ve tedrisatın muhtelit olarak icrası meselesi her tarafta mevki münakaşaya konuldu.” Metinde de görüldüğü üzere eğitimin tarihsel geçmişinde erkeklerin eğitime daha çok önem verildiği ve bunun Almanya ve Amerika’da bu şekilde olduğu vurgulanmaktadır.

Karma eğitimin 19. yüzyılın son yıllarında yoğun bir şekilde tartışıldığı ifade edilerek, bu tartışmalardan İtalya, Almanya, Avusturalya, Kanada, Fransa, Amerika eyaletlerinden, Brezilya, İngiltere uygulama örnekleri verilerek açıklanmıştır. Yazıda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim ayrı ayrı değerlendirilmiştir. İlköğretimle ilgili olarak İsviçre’dekilerin büyük bir kısmının, İsveç’tekilerin hepsinin, Avusturya’dakilerin %85’inin, İtalya’dakilerin beşte birinin karma olduğu ve İngiltere’de karma okulların giderek çoğaldığı bilgisi verilmektedir. Ayrıca Latin Amerika ülkelerinin karma eğitime taraftar görünmedikleri ve Brezilya’da birkaç ilkokulda karma eğitime teşebbüs edildiğini fakat daha sonra bundan vazgeçildiği ifade edilmektedir. Amerika’daki ortaöğretimde karma eğitim uygulamaları ile

ilgili bilgilerde Boston, Baltimore, New Orleans, San Francisco, New York gibi büyük şehirler, hariç olmak üzere diğer yerlerde açılan okulların genellikle karma olduğu bilgisi yer almaktadır. Almanya ile Fransa’da ortaöğretimde karma eğitim uygulanmamaktadır. Yükseköğretim ilgili şu ifadeler yer almaktadır: “*Darülfünun tedrisatına gelince dünyanın her tarafta kadınların darülfünuna devamları hakkında nerede kuvvetli temayüller izhar edilmiş ise orada kadınların darülfünuna girmesi temin olunmuştur. Darülfünun için muhtelit tedrisat, en münasip usuldür.*” Yazıdan da anlaşılacağı üzere yükseköğretimde karma eğitim uygulamasının uygun olduğu görüşüne yer verilmiştir.

Yazıda, gençlik psikolojisi hakkındaki incelemeleri ve eserleri bulunan Amerikalı bilim adamlarından Stanley Hall’ın karma eğitimin aleyhinde ve lehinde tespitler yer almaktadır. Karma eğitimin uygulanmasına aleyhte olan 3 görüş metin içerisinde şu şekilde verilmiştir: “*Bu münakaşalarda muhtelit terbiye aleyhinde ileri sürülen iddialar şunlardır: Muhtelit terbiye, her cinsin bedeni, mesleği vesaire ihtiyaçlarına tevafuk edecek surette tedrisatta tadilat icrasını ya işgal eder veya gayr-i mümkün bir hale getirir; hâlbuki tedrisatta tadilat icrası zaruridir. Çünkü terbiye sadece inzibat fikri (Discipline mentale) ye hizmetten ibaret değil, fertlerin ferdi ve içtimai vazifelerini icra edecek bir hale getirmek için zaruri olan fikirler ve itiyatlarla techiz etmektir. Kadının içtimai ihtiyaçları ise erkeğinkinden az çok farklıdır. (Saniyen) Gençlik devresinde genç kızlarla erkeklerin muhtelit bir terbiye alarak yetişmesi, kızlarda kadınlığa ait ince hislerin ve erkeklerde raculî hasletlerin layıkıyla inkişafına mani oluyor. Bu nokta-i nazardan gençlik devresinde kızlarla erkeklerin ayrı terbiye görmesi her birinin kendi ferdi evsafını inkişaf ettirmesi birbirleriyle temastan hasıl olacak zarardan kurtarılması şayan teminidir. Bu iddia, daha evvelki iddianın ta’dile uğramış şeklidir ve doğruluğu henüz müspet değildir. Şurası zahirdir ki erkek çocuklar, kızlarla birlikte rekabet halinde çalışmaktan hoşlanmıyorlar. Buda kısmen kızların daha erken yetişmiş olmalarından ve fazla itimat-ı nefis sahibi bulunmalarından neşet ediyor. Bugün Amerika’nın resmi tali mektepleri talebesinin yüzde altmışını genç kızlar teşkil ediyor. Tali mekteplerde genç kızların erkeklerden fazla olmasının bir sebebi de genç erkeklerin kızlarla birlikte rekabet halinde çalışmak arzusunda bulunmadıklarına hamel ediliyor. (Salisen) Kızların tali tedrisattaki kabiliyetlerinin erkeklerinkine muadil değil birçok ahvalde onlara mütevafik bile olduğu müsellim olmakla beraber kızların erkekler için yapılmış olan ders programlarıyla fazla mukayyet bulunmalarının kendi muhitleri için muzır olup olmadığı meselesi vardır. Kızların iktidarı şüpheden azadedir. Fakat onların riyaziyat ile fenni derslerinin tabiki cihetlerinde geri bulunmaları kendilerine müfrit bir cihet tahmil eder.” Karma eğitimin uygulanmasına karşı olan görüşler disiplinsizlik, cinsiyet özgü davranışların değişebileceği düşüncesi ve cinsiyetlerin farklı öğrenme şekli ve ilgi alanlarının olduğu yönündedir.*

Karma eğitimin uygulanmasına lehte olan 2 görüş metin içerisinde şu şekilde verilmiştir: “*Muhtelit terbiye lehinde serd edilen ve hala ehemmiyetini muhafaza eden iddialar da şunlardır. (Evvela) Muhtelit terbiye, mekteplerin her derecesi için –büyük şehirlerden başka yerlerde- daha ziyade tasarrufa müsaittir. Demokrasiye ve iki cins arasında müsavata hadimdir. İşçi erkek ile kadına birlikte çalışmak itiyatını bahşeder. (Bu da ehemmiyetli bir meseledir. Çünkü bugün memalik-i müttehede de beş milyon kadın, erkeklerle müştereken veya onlarla rekabet halinde ekmeğini kazanmaktadır) (Saniyen) Muhtelit terbiyenin gençlik devresinde iki cinsin münasebeti nokta-i nazarından faydalı tesirler husule getirdiği ve genç erkeklerle kızlar arasında tam meslek ve cemiyet hayatının istediği tarzda tabii bir temas teminine imkan verdiği şüphesizdir. İngiltere’de umumiyetle tesis etmiş bir kanaat vardır ki o da muhtelit terbiyeyi tatbik eden mekteplerde, tatbik etmeyen mekteplerden ziyade ahlaki bir hava-yı manevi tesis etmesidir.” Karma eğitimin uygulanmasını savunan görüşler ekonomik açıdan uygun olduğu ve cinsiyetler arası ilişkilerin iyi olmasına katkı sağladığı yönündedir.*

İhsan Bey, yaptığı çeviride dipnot sistemi kullanarak bazı açıklamalar da yapmıştır. Liselerdeki uygulamalarla ilgili tartışmalar yazıda maddeler halinde verilirken İhsan Bey, şu açıklamada bulunmuştur: “*Amerika’da high school programları büyük bir elastikiyeti haizdir. Hemen her mektepte talebenin mecburi olarak takip etmesi lazım gelen dersler olduğu gibi diğer birtakım derslerin veya ders zümrelerinin intihabıda talebenin ihtiyarına bırakılmıştır. Binaenaleyh orada aynı mektepte ve aynı sınıfta muhtelif ders zümreleri takip eden talebeye tesadüf ediliyor. Her talebe, kendi*

temayülüne ve ileride takip edeceği mesleğine göre bir ders programı takip etmiş olur, Amerika high schoollarında tatbik edilen bu tarza Electif sistemi deniliyor. Mütercim." Bu açıklamayı yapma sebebi ise gelecekte resmi liselerde bazı derslerin yalnız kızlar ya da erkekler tarafından takip edilebileceği fikrini açıklamaktır.

İhsan Bey'in ikinci çevirisi "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" adlı yazıdır. Bu yazıda bir önceki yazı gibi "Cyclopaedia of Education" adlı eserin ikinci cildinin 46-47 sayfalarda yer almıştır. "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" adlı yazı Viyana Üniversitesi hocalarından Leo Bugarstain'a aittir.

Yazıda öncelikli olarak küçük köy gündüzlü okullarda karma eğitimin uygulanmasıyla ilgili bilgiler verilmiştir: *"Küçük köy nehari mekteplerinde muhtelit terbiyenin tatbiki çaresizdir. Mamafih oralarda hayat şartları, büyük şehirlerdekinden daha sıhhidir. Talebenin fert mesaiyesi mevzu-u bahis değildir. Küçük sınıflarda talebenin yaşlarına nazaran erkek çocuklarla kızlar arasında inkişaf nokta-i nazarından ehemmiyetli bir tehaliif yoktur. High schoollarda ise mesele ayrıdır. Atideki mülahazatta sırf bu mektepler nazar dikkate alınarak yazılmıştır. (evvelki makalede mevzu-u bahis olan Avrupa tali mektepleri, nehari ve kısmen muhtelittirler. Bu mektepler, Memalik-i müttehidenin şark taraflarındaki high schoollara ve kolejlerin aşağı sınıflarına muadildir."*

Avrupa'da yapılan bilimsel incelemelerden örnekler verilerek karma eğitim tartışılmıştır. Karma eğitimin uygulanmasının erkeklerle kızların bedensel gelişimlerin farklı olmasından dolayı zor olduğu ifade edilmektedir. İsveç'te yapılan bir incelemede kızlar arasında hastalık miktarı erkeklerinkine oranla fazla miktarda olduğu ve hastalıkların erkeklerle kızlarda değişik yaşlarda başka olduğu anlatılmaktadır. Buluğa girme ile ilgili kızların ciddi sıkıntılar çektiği vurgulanmıştır. Ayrıca buluşla ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: *"Erkek çocuklar için buluşa takdim eden devre, kızlar içinde gerek buluş devresinde gerek onu takip eden seneler asgari mukavemet zamanlarıdır. Fikri nokta-i nardan buluş devresinden sora kızların aynı yaştaki erkekleri geçtiği görülüyor."*

Karma eğitimde sağlık konusuyla ilgili yapılan çalışmaların yeterli olduğu fakat bununla ilgili okul programlarında bunun uygulanmasıyla ilgili sıkıntılarının olduğu anlatılırken şu ifadeler yer verilmiştir: *"İzahat-ı vakiadan anlaşılıyor ki ilmi tetkikat, bize muhtelit terbiye hususunda sıhhat meselesinin umumi cephesini gösterecek neticeler veriyor. Fakat bu neticeler mektep programlarının her noktasında ameli olarak birden tatbik edilebilecek derecede kafi değildir."* Yapılan incelemelerin sonuçları okulun programlarında yeterince uygulanamayacağı düşüncesinden dolayı yazının devamında öğretmenlerle sağlık personelinin birlikte incelemeler yapması ve inceleme sonuçlarını yayınlaması da önerilmiştir.

Karma eğitim uygulamalarının giderek yaygınlaştığı ve merkezi Avrupa'da da uygulandığı ifade edilmiştir. Karma eğitim uygulamalarının giderek yaygınlaşmasını ve halk tarafından kabul edilmesini kızların yüksek eğitimden yaralanmasının daha kolay olmasından ve evvelce erkekler için gündüzlü bir okul açmış olan küçük yerlerde kızlarında eğitim için kolayca imkan bulmasına dayandırmaktadır.

Karma eğitim ve sağlık ilişkisi hakkında yazılan eserlerin en önemlileri daha çok İsveççe, Fince ve Danca dillerinde yazılmıştır. Karma eğitimin çok uygulandığı İngiltere ve Amerika'da ise bu konuda bilimsel incelemeler ya hiç veya pek az yapılmıştır.

İhsan Bey'in üçüncü çevirisi ise "muhtelit terbiye" adlı yazıdır. Bu yazı 1911 tarihinde İngiltere'de yayınlanan "The Teacher's Encyclopaedia" adlı eserin üçüncü cildindeki 147-157 sayfalar arasında yer almaktadır. Yazı, Manchester Yüksek Kız Okulu Müdürü ve Manchester Üniversitesi hocalarından Miss Burstrol tarafından yazılmıştır.

Yazıda karma eğitimin tanımı yapılmıştır. Karma eğitim *"Muhtelit terbiye demek, erkek çocuklarla kızların müşterek terbiye edilmesi, dershanede birlikte ders görmeleri ve mektep veya kolej hayatında muhtelif derecede serbesti veya nezaret altında birinin diğeriyle iştirak etmesi demektir."* ifadeleriyle tanımlanmıştır. Karma eğitim uygulamaları ile ilgili tartışmaların eğitim her kademesi için ayrı yapılması gerektiği *"Bu mevzu, iptidai, tali ve ali mektepler için ayrı ayrı tetkik edilmek lazım gelir. Çünkü tahsil derecelerinin her birinde şerait değişir. Bir yaşta veya bir nev'i*

mektepte muhtelit terbiyeye taraftar olan bir zatın diğ erinde bu usule taraftar olmaması mümkündür." ifade edilmiştir.

Karma eğitimle ilgili ileri sürülen lehte ve aleyhte görüşlere yer verilen yazıda farklı ülkelerden örneklerle konu açıklanmaya çalışılmıştır. Lehte ileri sürülen bir görüşte San George okulunun bildirgesi örnek verilmiştir: *"Muhtelit terbiye taraftarları iddia ederler ki genç erkeklerle kızlar bir arada terbiye gördükleri zaman, ayrı buldukları zamandan daha ziyade aralarında anlaşma, hürmet ve daha yüksek bir his ahlakı tesis eder. İki cins arasındaki su-i tefhim (kötü düşünce) kalmaz. Mümkün olduğu mertebe aile hataları üzerine inşa edilen müşterek fikri ve içtimai hayat, asıl tehlikeyi tevhit eden snai ve meridi şeraiti izale eder. Gaye, mesut bir aile hayatı vücuda getirmektir. Yemekte, dershanede ve teneffüs esnasında genç erkeklerle kızlar serbestçe birlikte gezerler. En iyi muhtelit terbiye usullerine vakıf olmayan bir zat, kendi sayfiyesine çocuklarına dostlarıyla dolu olduğunu bir kere kızının evine götürsün, İşte o zaman itinalı bir nezaret altında erkeklerle kızlar arasında kırk dahili kırk harici bütün meselelerin sade ve gayet tabi bir tarzda nasıl hal edildiğini anlamış olur."* Bildirge de görüldüğü üzere kız ve erkeğin birlikte eğitim almasının sosyal gelişimleri için olumlu katkı sağlayacağı vurgulanmıştır.

Yazıda karma eğitimin okullarda uygulanmasına karşı çıkanların ileri sürdüğü görüşlerden biri cinsiyeler arası beden farkıdır. Konuyla ilgili şu ifadeler kullanılmıştır: *"Genç kızların on iki ile on sekiz yaş arasında kızlıktan kadınlığa geçmesinden mütevellittir. Kızlar daha erken yetişir. Ve vücutlarında husule gelen tahviller ileride valide olacaklarına nazaran- çok daha ciddi, çok daha ehemmiyetlidir ve bedeni kuvvetlerini ihtiyat halinde muhafaza etmeleri daha çok lazımdır. Kızlar, gençlik senelerinin mühim bir kısmında istirahatata muhtaçtırlar. Binaenaleyh ifrat ile yorgunluğa sevk edilmemelidirler. Kızların, zihni alakalarına ve aldıkları ahlaki tesirlere nazaran kadınlığa münasip olan el işleri gibi vasıtalarla inkişaf-ı zihinlerini temin etmeleri mümkündür. Binaenaleyh onları imtihanların müşvikane tesirleri altına yahut kuvvetli veya heyecanlı ihtiraslara maruz bir halde bulundurmamak doğru değildir."* İfadelerden de anlaşılacağı üzere kız ve erkeklerin fizyolojilerinin farklı olduğu ve ergenlikte farklı gelişimsel özellikler gösterdikleri için aynı eğitim ortamında bulunmamaları gerektiği vurgulanmıştır.

Lehte ve aleyhte görüşlere yer verildikten sonra yazının ilerleyen kısımlarında karma eğitimin aynı kültürel özelliklere sahip olanların devam ettiği okullarda çok sorun oluşturmadığı, fakat farklı sosyal ve kültürel özelliklere sahip olan kız ve erkeklerin birlikte okumasında bir takım problemlerin olduğu ve olabileceği vurgulanmıştır. Yazıda genel olarak İngiltere'deki eğitimin düzelmesi için öneriler de verilmektedir.

İhsan Bey bu üç yazıyı da çevirerek o günlerde yapılan karma eğitim tartışmalarına katılmıştır. Yazılarda genel olarak lehte ve aleyhteki görüşler ileri sürülerek farklı ülkelerdeki uygulamalardan örnekler verilmiştir. Bu tür yazılar bir konu hakkında karar verilirken farklı ülkelerdeki uygulamaların ve bilimsel incelemelerin görülmesi açısından önem taşımaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

İhsan Sungu, eğitimci kökenli olmamasına rağmen öğretmen, müdür ve müsteşar olarak 42 yılı aşkın bir süre eğitim ve öğretim kademelerinin her aşamasında ülkemizin eğitim sisteminin yeniden yapılandırılmasına ve çağdaşlaşma yolundaki hamlelerine yaptığı çalışmaları ile katkıda bulunmuştur.

Karma eğitim uygulamaları konusunda tartışmalar Darülfünunda kızların erkeklerle birlikte eğitim alması tartışmasıyla başlamıştır. 1921 Maarif Kongresi'nde erkek ve bayan öğretmenlerin aynı salonda yer alması, 1924 yılında Tekirdağ'da kızların erkek lisesine kayıt olmak istemesi, 1930 Maarif Eminleri Kongresi'nde liselerde karma eğitimin yapılması tartışmaları, 1940 yılından sonra Köy Enstitülerindeki uygulamalarla gündeme gelmiştir. Dönemin eğitimcileri kendi dönemlerinde karma eğitim konusunda yapılan tartışmalarda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. İhsan Sungu'da bu tartışmalara katılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen sonuçlara göre eğitimin çeşitli kademelerinde görev alan İhsan Sungu karma eğitime ilişkin görüşler ileri sürmüş ve çeviri eserler yoluyla bu konuda kamuoyunu bilgilendirmiştir.

1923 yılında *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinin dönemin eğitimcilerine sorduğu sorularda birçok eğitimci karma eğitime ilişkin görüş beyan ederken İhsan Bey'in karma eğitimle ilgili bir görüş beyan etmediği görülmektedir. Fakat 1930 yılında düzenlenen Türkiye Maarif Eminleri ve Müfettişi Umumilerinin Kongresi'nde karma eğitimin liselerde uygulanmasına karşı teklifte bulunan komisyon üyelerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Kongrede yapılan tartışmalarda karma eğitimin uygulanmasına karşı olduğunu ve karma eğitimin uygulanması gerektiği durumlarda da okulun karma eğitimin uygulanabileceği duruma hazırlanması gerektiğini savunmuştur.

Eğitimciler kendi dönemlerinde karma eğitim tartışmalarına yaptığı çevirilerle de katılmıştır. Örneğin Gertrud Baumer'in Almanya'daki karma eğitim ile ilgili uygulamalarını anlatan yazısının tercümesi Hıfzırrahman Raşit'in (Öymen) "Muhtelit Tedrisat ve Müşterek Terbiye" adıyla Mart 1930 tarihli *Terbiye* mecmuasının 23. sayısında yayımlanmıştır (Kamer, 2013). İhsan Bey farklı yazarlara ait bu üç yazıyı da çevirerek o günlerde yapılan karma eğitim tartışmalarına katılmıştır. *Muallimler Mecmuası*'nın Mayıs 1924 tarihli 21. sayısında yayımlanan İhsan Bey'in çevirilerinde karma eğitimin ne anlama geldiği belirtildikten sonra, her üç çeviride de 1911'den öncesi karma eğitimin yaygın olduğu ülkelerden bahsedilmektedir. Karma eğitimin Amerika, İngiltere, Kanada, İspanya, İskoçya ve İsviçre'de uygulandığı; Almanya, Fransa ve İtalya'da ise karma eğitimin pek uygulanmadığına değinilmektedir. Karma eğitim uygulamalarından örnekler verilirken ibtidai, orta ve yüksekokullar ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Ayrıca yatılı ve gündüzlü okullardaki uygulamalardan da bahsedilmiştir. Yazılarda karma eğitimin uygulanmasına dair lehte ve aleyhte örnekler verilmiştir. Ayrıca İhsan Bey çeviride konuyu daha da açıklamak için bazı dipnotlar kullanmıştır. Açıklamaların sonuna "mütercim" ifadesi yazılarak eklemeyi kendisinin yaptığını da belirtmiştir.

İhsan Bey'in çevirdiği makaleler incelendiğinde karma eğitimle ilgili net bir görüşünün olmadığı görülmektedir. Bu makaleler daha çok durum tespiti, lehte ve aleyhte görüşlerin ortaya konması şeklindedir. Bu da İhsan Bey'in karma eğitim tartışmalarına net bir görüş bildirmek yerine diğer ülkelerde yapılan uygulamaları ve bilimsel incelemeleri ortaya koymayı amaçladığını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (1983). Mülkiye Mektebinden İlk Çıkanların Bazı Eğitimsel Çabalarına İlişkin Bir Belge. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* Cilt:16. Sayı:1. (151-156). <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/513/6334.pdf>
- Ata, B. (2003). Mülkiyeli Bir Eğitim Bilimci: İhsan Sungu. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı:2 s.233-243. <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/download/88/76>
- Ata, B. (2014). İhsan Sungu'nun Hayatı, Eğitimseliliği ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Yeni Türkiye*. Türk Eğitimi Özel Sayısı II. Yıl 10. Sayı 59. s.1613-1627
- Best, J.W. (1970). *Research in Education*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Binbaşoğlu, C. (2009). Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Anı Yayıncılık
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*. NY: Routledge.
- Çağatay, N. (1987). İhsan Sungu. *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*. Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu Yayını. s.433-450
- Çankaya, A. (1968). İhsan Sungu. *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*. Cilt: 3. s.1080.
- Gündüz, M. (2009). Sociocultural origins of Turkish educational reforms and ideological origins of late Ottoman intellectuals (1908-1930), *History of Education*, 38:2, p. 191-216, <http://dx.doi.org/10.1080/00467600701855838>
- Hill, J.E. ve Kerber, A. (1967). *Models, Methods and Analytical Procedures in Educational Research*. Detroit, MI:Wayne State University Press.
- İhsan (Sungu) (Mayıs 1924). "Muhtelit terbiye" *Muallimler Mecmuası*. Sayı 21. s.637-644
- İhsan (Sungu) (Mayıs 1924). "Muhtelit terbiye" *Muallimler Mecmuası*. Sayı 21. s.647-658
- İhsan (Sungu) (Mayıs 1924). "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" *Muallimler Mecmuası*. Sayı 21. s.644-647
- Kamer, S. T. (2013). Türk Eğitim Sisteminde Karma Eğitime İlişkin Fikirler, Tartışmalar ve Uygulamalar (1908-1950). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri. Doktora Tezi. Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Köksal, H. (2013). İhsan Sungu'ya Ait Bir Tarih Dersi Örneği: Taç Giydirme Töreni Tablosu. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 14, Sosyal Bilgiler Öğretimi Özel Sayısı. <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.594>
- Muhtelit Tedrisat. *Maarif Vekâleti Mecmuası* (1930). Sayı 19. Devlet Matbaası. s.87-93
- On Dört Sualimize Cevaplar. *Hakimiyet-i Milliye*, 2-9 Ağustos 1923
- Ovat, F. (2003). Bir Eğitim Sevdalısı "İhsan Sungu". *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, Yıl 4, Sayı 45.
- Önal, H. ve Kaya, N. (2009). Cumhuriyet Dönemi Eğitimcilerinden İhsan Sungu ve Coğrafya Eğitimine Katkıları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 12. Sayı 22. ss.11-22 <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/makaleler/yayinda/5/COG120.doc>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

An Evaluation on Ihsan Sungu's Views and Translations Regarding Coeducation

S. Tunay KAMER

Summary

When the history of Turkish education is examined, Ihsan Sungu is among the important figures relating education between the II. Constitutional period and the first years of the Republic. Ihsan Sungu has been a teacher, director and undersecretary for more than 42 years at all levels of education and training. He also contributed to restructure of the Turkish education system.

Ihsan Bey was born in Trablus in 1883. His successful student life included graduation from Diyarbakır Mülkiye İdadi on 27 November 1898, Mercan Mülkiye İdadi on 14 October 1901 and Mekteb-i Mulkiye in 1904. In April 1907, he was appointed to the 3rd Clerk of the Washington Embassy. He returned to Istanbul in 1909, which was also beginning point for his career as a teacher at Darülmualimin. Then he became the director of Darülmualimin and the school of practice. He also worked as teacher at the school of practice in Darülmualimat for a period. He was appointed as a member of the Talim ve Terbiye Kurulu (Board of Education and Training) in 1926 and as the chairman of the Talim ve Terbiye Kurulu (Board of Education and Training) in 9 February 1930. Ihsan Bey became a member of the Turkish Historical Society and the Turkish Language Association in 1932. He was the Undersecretary of the Ministry of National Education between 1939-1946. He died in Ankara on April 11, 1946.

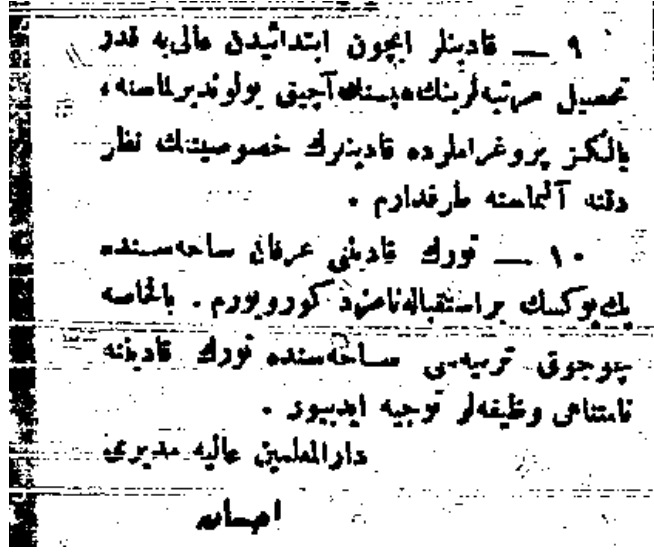
During the Ottoman period, coeducation was not a problem since girls could only attend primary education. With opening of the European based schools which provide separate education for boys and girls in Ottoman State, coeducation practices have come to the fore in Darülfünun with the argument that girls are educated with boys. Following the 1921 Maarif Kongresi (Congress of Education), the girls want to register in the boy's high schools in Tekirdag in 1924. Maarif Eminleri Kongresi (the Congress of Educational Represents) in 1930 brought forward the debates about doing coeducation in high schools. Moreover, coeducation debates also continued about the applications of Village Institute after 1940.

As far as the other educators of the era, Ihsan Sungu also participated in coeducation debates. This study aimed to present Ihsan Sungu's views on coeducation and his works related to coeducation. Data were collected from the newspapers that include his statements to the journalists and speeches at meetings and congresses. According to research findings, the interview in *Hakimiyet-i Milliye* newspaper did not express a clear view of Ihsan Sungu relating coeducation. Ihsan Bey opposed to the implementation of coeducation in high school in the congress he attended in 1930. He argued that some regulations should be made while applying to other schools.

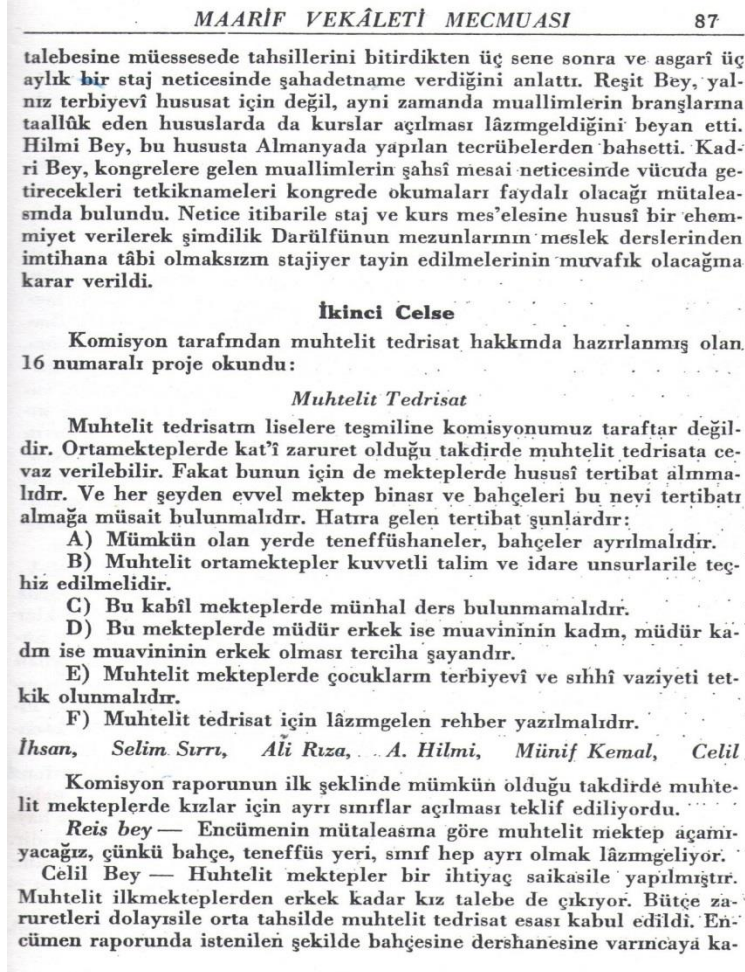
Ihsan Sungu translated three articles into Ottoman Turkish language in 1924 and the translated articles were published in the 21st volume of the *Muallimler Mecmuası* in May 1924. When the references of the original articles has been examined, the first one titled "muhtelit terbiye" (coeducation) published in the second volume of the book "Cyclopaedia of Education" (on pages 43-46) in 1911 in USA. The second one was also published in the same book on pages 46-47 and titled "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" (the hygiene of the coeducation). The third article titled as "muhtelit terbiye" (coeducation) and published in the third volume of "Teacher's Encyclopaedia" in England (pages 147-157, year 1911). When the articles translated by Ihsan Bey are examined, it is seen that there is no clear opinion about the coeducation. These articles are mostly in the form of situational, favorable and unfavorable

views. This suggests that Ihsan Bey, instead of giving his point of view about coeducation, aimed to reveal practices and scientific studies about coeducation in other countries.

Ekler

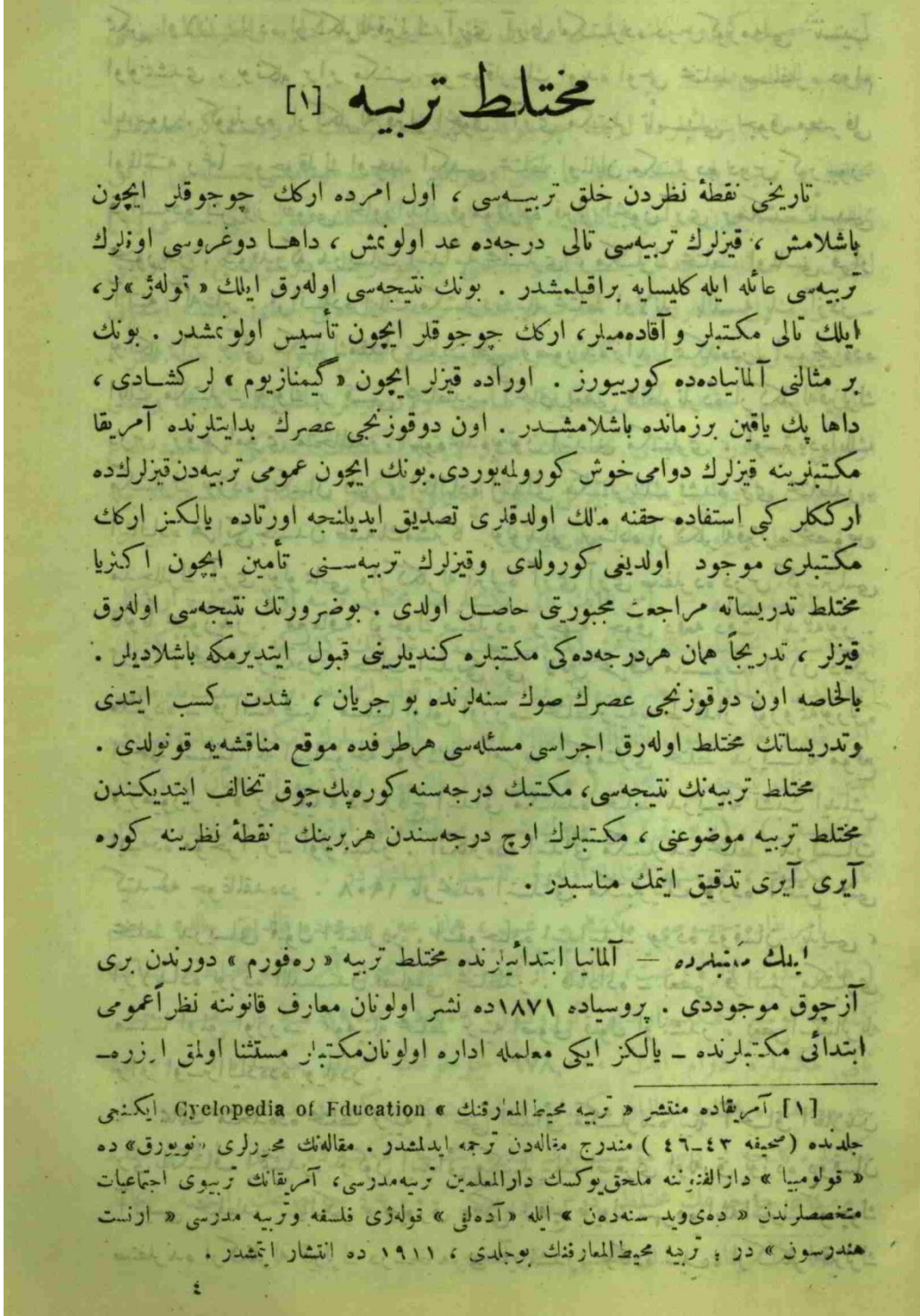

Ek-1: İhsan Bey'in Hakimiyet-i Milliye gazetesine verdiği cevaplar, 7 Ağustos 1923

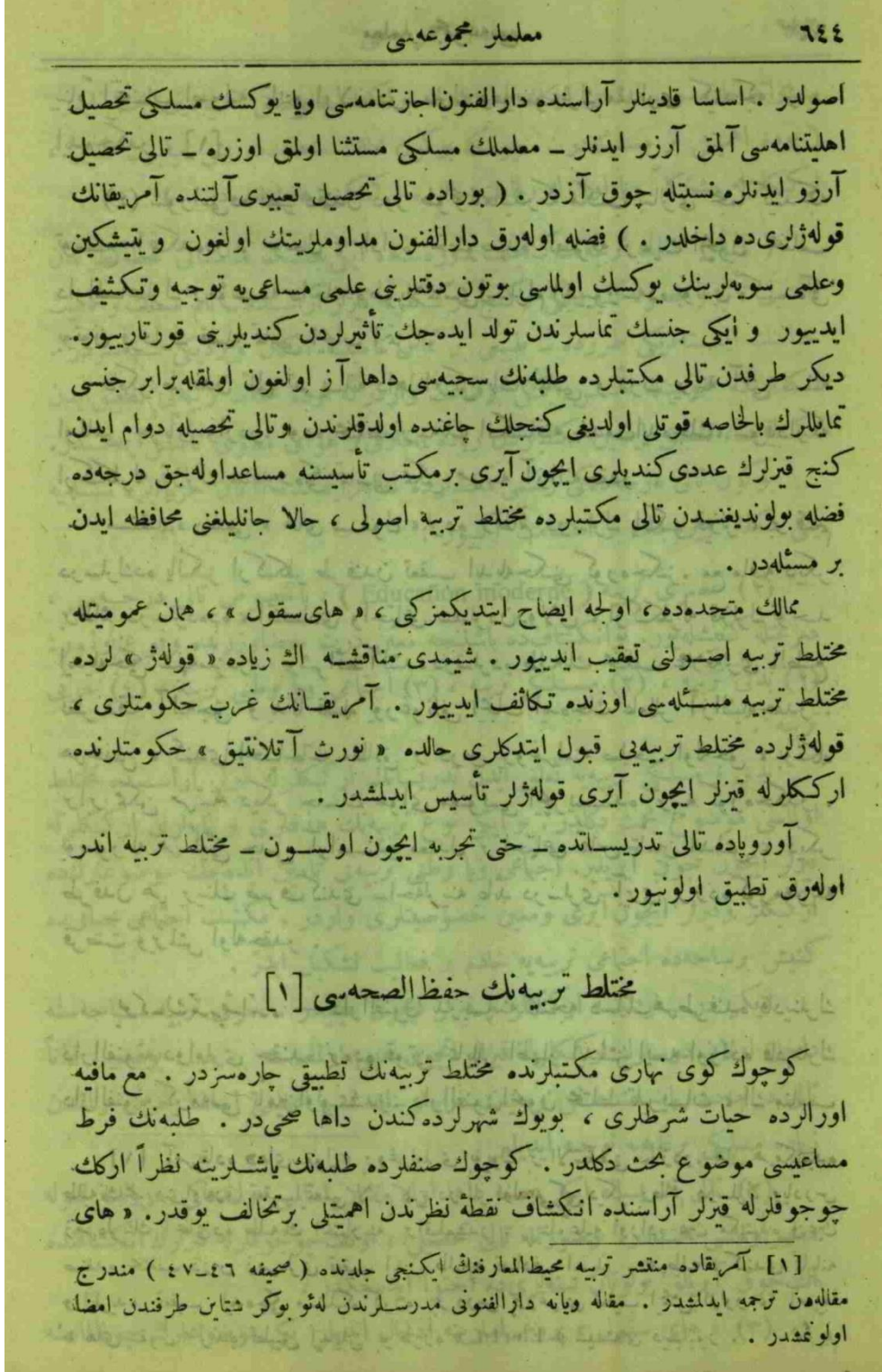

Ek-2: Maarif Vekâleti Mecmuası, 1930. Sayı 19

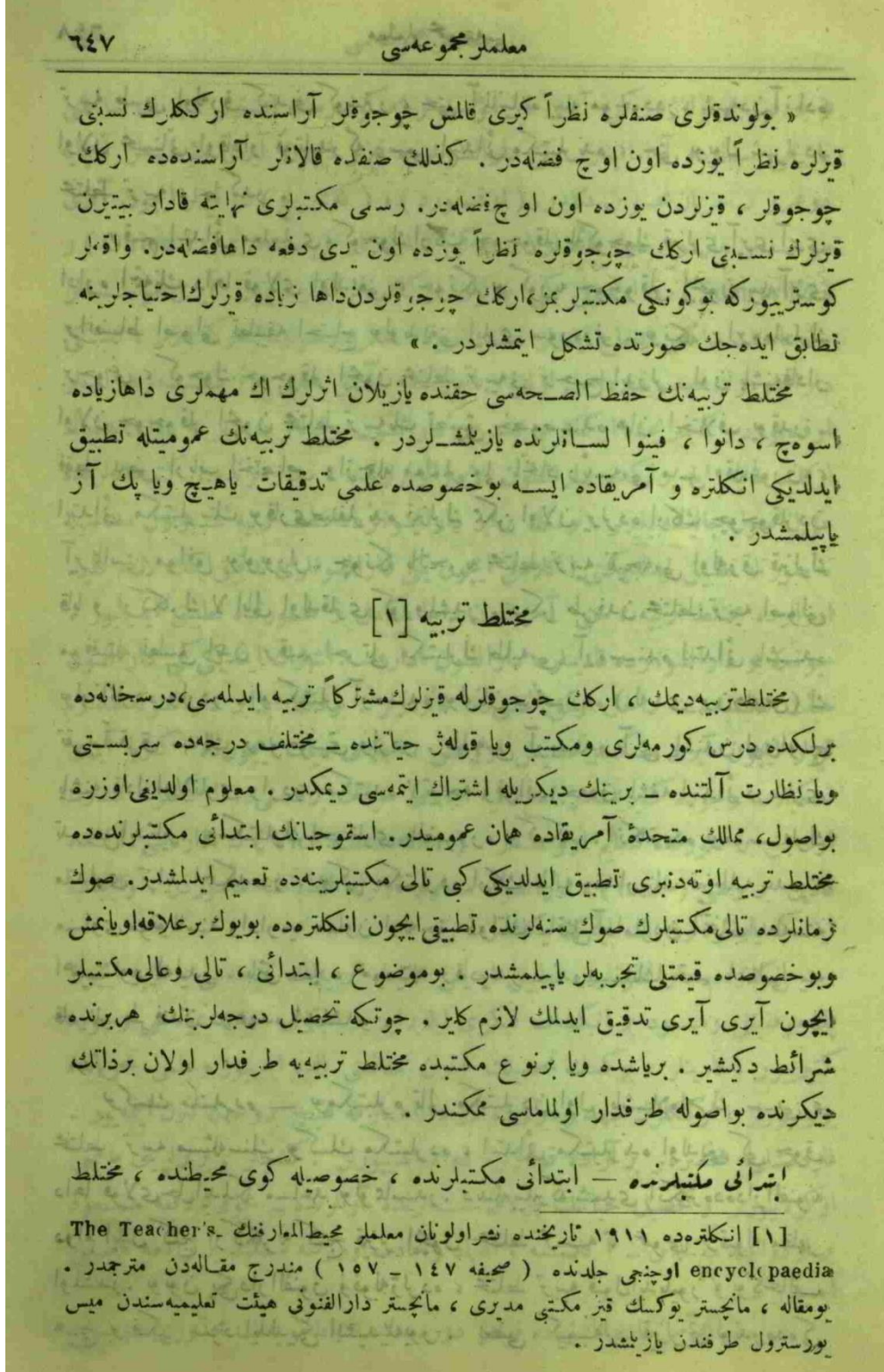

Ek-3: Amerika'da 1911 tarihinde yayınlanmış olan "Cyclopaedia of Education" adlı eserin ikinci cildindeki 43-46 sayfalar arasındaki İhsan Bey tarafından "muhtelit terbiye" adıyla tercüme edilen yazı

Ek-4: Amerika'da 1911 tarihinde yayınlanmış olan "Cyclopaedia of Education" adlı eserin ikinci cildindeki 46-47 sayfalar arasındaki İhsan Bey tarafından "Muhtelit terbiyenin hıfzıssıhhası" adıyla tercüme edilen yazı

Ek-5: İngiltere’de 1911 tarihinde yayımlanmış olan “The Teacher’s Encyclopaedia” adlı eserin üçüncü cildindeki 147-157 sayfalar arasındaki İhsan Bey tarafından “muhtelit terbiye” adıyla tercüme edilen yazı